

Vyslání a návrat zvědů

Původ materiálu

Ondřej Macek

Pořadí v lekci

31

Téma

Odvaha a důvěra v Pána Boha, rozhodnutí, odpovědnost za něj a následky z něj plynoucí.

Cíle

- Dětem se pokoušíme předat, že se vyplatí mít odvahu i povzbuzovat druhé.
 - K životu patří rozhodování a nesení odpovědnosti za něj.
 - Zároveň se budeme snažit předat vyznání, že Pán Bůh nás sice občas nechá „vykoupat“ v následcích toho, co jsme způsobili, ale neopustí nás.
-

31.1 Pro učitele

Biblický text: Nu 13 a 14

31.1.1 Výkladové poznámky

- Pošli muže (13,2): v hebrejském textu zní Hospodinův příkaz poněkud neobvykle („pošli si“), tj. pošli pro sebe, kvůli sobě. Podle Dt 1,21 žádost o vyslání zvědů vyslovuje lid a Hospodin jim vychází vstříc, ačkoli věřícímu společenství by měl stačit Boží slib a nemusí žádat předběžný průzkum.
- Důležitým úkolem zvědů je přinést ovoce. Stromy tehdy byly ve zvláštní úctě a pod zvláštní ochranou místních božstev. Tuto pověru musí průzkumníci odhodit a nebát se utrhnout jejich plody. Snad právě proto jsou slova povzbuzení zařazena až sem: „Bud'te odvážní a přineste něco z ovoce.“ Ale také možná jako důkaz toho, že nepřítel není tak silný, totiž že se mu dá něco vzít i jen tak.
- Porovnejte dvojí zprávu o poměrech v zaslíbené zemi (13,27–29 a 13,32–33). První uvádí kladné i záporné stránky, druhá už jen záporné. Posun v hodnocení je způsoben falešnou optikou — nehodnotí tady víra, vděčná za Boží vedení, ale strach, který „má

velké oči“ a zveličuje nebezpečí (zvl. 34 b).

- Reptání: oddíl modelově zachycuje to, co se v dějinách Izraele i církve stávalo často, že (podstatná či hlasitější) část Božího lidu přestala důvěřovat Hospodinovým zaslíbením. Izraelcům se zdá, že Boží zaslíbení jsou sliby — chyby. Dokonce začnou překreslovat historii. Izrael, tak jako někteří v posttotalitním období, prochází deziluzí svobody a idealizuje dobu otroctví. V jejich vzpomínkách všechno bylo levné, ba skoro zadarmo: „Vzpomínáme na ryby, které jsme měli v Egyptě k jídlu zadarmo, na okurky, melouny, na pór, cibuli a česnek. Jsme už celí seschlí, nevidíme nic jiného než manu.“ (Nu 11,6). Doba otroctví, náboženského a politického útlaču se najednou jeví jako lepší než přítomnost a budoucnost. Zaslíbená země je osídlená někým silnějším, než jsou Izraelci. Boží výchova na poušti, resp. ve skrovných podmínkách, neuspěla. Lidu se zdá, že je lepší vrátit se do starých známých poměrů.
- Zatímco se lid bouří, Mojžíš s Áronem se přimlouvají před Bohem (14,5 — padli na tvář) a Jozue s Kálebem jediní věrní činí pokání (14,6 — roztrhli roucha).
- Anákovci byli zrůdy, muži obrovité postavy. Tím nemá být zdůrazněna jejich obrovitost, ale spíše jejich pýcha a troufalost. Ničeho a nikoho se nebáli, chtěli být sami sobě pány. Nechtěli se Bohu podřídít (takovým byl i Goliáš).
- Sláva (14,21) naplní celou zemi a ti, kdo viděli slávu Boží a jeho znamení, a přesto neuvěřili, nevejdou do země zaslíbené — sláva zde neznamená popularitu, ale slavné je to, co má váhu, tíži (kábód), to se prosazuje, to je slavné. Sláva je zjevením Boží svatosti; jeho dílo vzbuzuje bázeň, údiv. Kdo nerespektuje Boží dílo, ten nevejde.
- „Nevejdete“ je Hospodinova realistická řeč. Strach znemožňuje přijetí daru. Nejsou připraveni žít v zemi zaslíbené. Je zbytečné, aby tam vcházeli. Proto vejdou jen dva svědci, kteří referovali o zemi nezkresleně, pravdivě — Jozue a Kaleb.
- „Podle počtu dnů, v nichž jste dělali průzkum země, ponesete své viny. Za každý den jeden rok, za čtyřicet dnů, čtyřicet let.“ (14,34). Průzkum země (kap. 13) je kvalifikován jako malověrnost, jako nedůvěra Hospodinovým zaslíbením. Neschopnost přijmout trest je popsána v 14,38–45. Modelově je ukázáno, že i vyznání vin může být zneváženo lehkovážným přesvědčením, že od nynějška už Hospodin musí být s námi, a budeme mít proto ve všem úspěch, protože my jsme přece vykonali vše, co jsme vykonat měli.
- Kenaanská země, ač malá, má několik velmi různých klimatických zón. Chermón (Hermon) je vysoký 2814 m a tedy velmi chladný, údolí Jordánu a oblast kolem Jericha je tropická. Klima ovlivňují i větry, východní jsou horké a suché, severní a západní přinášejí chlad a déšť. Období dešťů začíná v říjnu a končí v březnu.
- Midraš učí: Odkud mohli zvědové vědět o síle nebo slabosti obyvatel? Odvážní žijí v otevřených vesnicích, ustrašení za hradbami měst. Proč nejprve mluví o zemi hezky

a pak popisují negativní stránky? Stejně tak mluví nactiutrhači o druhých. Proč v poušti zemřou i ti, co mlčeli a nic nekritizovali? Protože se neozvali. Někdy si stěžujeme Bohu: Jak dlouho ještě, Bože? A Bůh odpovídá: Jak dlouho ještě, člověče?

- Proti sobě stojí odvaha s důvěrou v Boha a strach, který se stává takřka božskou mocností.
- Šamúa (zpráva), Šáfat (soudce), Káleb (pes), Jigál (vykoupený), Hóšea (zachránce), Paltí (vysvobození Páně), Gadíel (štěstí je Bůh), Gadí (moje štěstí), Amíel (příbuzný boží), Setúr (chránělec), Nachbí (schovanec), Geúel (vyvýšenost boží). Podle jmen skoro chodící vyznání víry, tu ale vyzná málem jen pes.

31.1.2 Úskalí

- Lid neselhává tak docela jen v tom, že má strach, ale především v tom, že nedůvěřuje Božím zaslíbením.
- Mohlo by se zdát, že příběh líčí Hospodina jako krutého prchlivce, který bez váhání tvrdě postihne každého pochybovače a počítá jen se statečnými a silnými. Biblický vypravěč však chce zdůraznit, že nedověra Izraele znevažuje Boží zaslíbení a věnost (14,11) a Boží lid (opakovaně) selhává ve svém základním poslání.
- Lidé chtějící kamenovat Mojžíše se neumoudří domluvou Káleba a Jozua, ale přímým zásahem Hospodinovým — jsou zastaveni slávou, tj. Boží svatostí, majestátem (trochu podobně jako Pavel u Damašku).
- Jedná se o dva příběhy. Bylo by nejspíš vhodné vybrat si pouze jeden a na ten položit důraz. Druhý použít pouze jako prolog či epilog.

31.1.3 Odkazy

Odkazy na pracovní listy, starší přípravky a další materiály najdete pod číslem kapitoly (31) na adrese <http://goo.gl/GyThqD>.

31.2 Pro děti

31.2.1 Předškolní děti

Lze začít třeba malou zkouškou odvahy. Kdo si troufne do farního sklepa (souhlasí-li paní farářová)? Kdo sní nebo vypije se zavázanýma očima (nebo bez zavázaných očí něco, co vypadá barevně nezvykle)? Použitelný je i skok důvěry (dítě má zavázané oči, stojí na lavičce, kterou dva zvedají, a pak s ní klesají; není zřejmé, z jak velké výšky v posledu skočí).

Co to je odvaha?

Dále si vyberte z níže uvedeného.

Pomůcky: Jídlo, pití, lavička, šátek na zavázání očí.

31.2.2 Mladší školní děti

Úvod: Pokud položíme ve vyprávění důraz na nedůvěru a zkreslení zpráv o zaslíbené zemi, lze setkání otevřít tím, že děti postupně v kruhu vyprávějí, co se jim během uplynulého týdne stalo. Každé jeden zážitek. Za ten, který lze posoudit jako pozitivní, dáme na hromádku barevný (obarvený) kámen (nebo něco jiného), za negativní černý či šedý kámen. Čeho je víc? Ti, co řekli o nepříjemném, vzpomněli by si i na něco hezkého? (Jak je to s tím, nač klademe důraz, co nám více zůstane v paměti?)

Pokud důraz položíme na nesení konsekvencí, je možností přemítání o tom, jaké následky může mít to, že ačkoliv vím, že mě čeká zkoušení, písemka, přijímačky, přece se neučím, protože se mi nechce, nebo chce něco jiného.

Tip na úvodní hru: Rozložit po stole obrázky ovoce, nechat děti je seřadit podle abecedy, na kartičkách s ovocem napsané části verše z Bible, který se tak poskládá dohromady. Od něj je možné se ve vyprávění „odrazit“.

Dětem by bylo dobré na začátku předat informaci, že země, ve které se chtěli Izraelci usadit, Kanaan, byla obydlena. Ukázat jim na mapě, odkud zvědové vyšli, kam šli. Vhodné je také zařadit krátké opakování, aby bylo zřejmé, kde se „nyní“ nacházíme: vyjití z Egypta, cesta pouští, různá reptání, Sinaj, desatero přikázání, zaslíbená země, modlářství.

Vyberte si, na kterou část položíte důraz, zvl. pro mladší děti není třeba vyprávět vše.

První část příběhu lze (pře)vyprávět s přihlédnutím k dvojímu typu aktérů: jedni lid povzbuzují, dodávají odvahu, druzí straší a odrazují. (Možno použít figurky, biblické postavičky a předměty, které lze popsat různým způsobem.) Jednu a tutéž informaci lze podat několikerým způsobem. Bylo by fajn, kdyby si i to děti uvědomily. (Sklenice je poloprázdná a už skoro nic v ní nezbyvá. Sklenice je poloplňná a ještě je v ní spousta vody. Obyvatelé jsou velcí nebo obrovští?) Zároveň jde o to nebezpečí vnímat, nepodceňovat, ale vědět, že s námi je Hospodin. (Lze vložit tichou poštu. Jak se může změnit informace, než dojde na konec zástupu.)

Ten, kdo nedělkou připravuje, může příběh převyprávět jen velmi stručně, a pak nechat děti, aby si zahrály na zvědy, kteří popisují zemi. (Může na větší mapu rozmístit předměty, které zvědové budou muset různým způsobem popsat.)

Rozhovor: Kdo ti dodal odvahu? Kdo ti ji vzal (vystrašil tě)? Proč měli Jozue a Káleb odvahu? Pokoušíme se zdůraznit, že i dnes je Pán Bůh s námi a že nás to může uklidňovat, zpevňovat.

Druhou část příběhu lze popsat očima některého z účastníků nedělky. Všichni jsou mladší dvaceti let (až na učitele/učitelku asi). Do zaslíbené země se mohou dostat už nyní. Nebo až za čtyřicet let. To jim bude padesát, čtyřicet sedm... Už budou „staří“. (Vešli nakonec ti, kteří v době událostí, byli mladší dvaceti let. Viz 14,29.) Následky našich rozhodnutí (po)nesou naše děti. (Možno dotáhnout třeba environmentalisticky.)

Rozhovor: Rozhodl ses někdy špatně, ačkoliv jsi věděl, co by bylo bývalo správné?

Aktivita: Přinést si na nedělkou obrázky labyrintu nebo bludiště, pokud možno složitějších. Nechat děti najít cestu. A potom s nimi mluvit o tom, že život je někdy labyrint, člověk se musí občas vrátit, zdrží se. Překážky snad nese život sám, nebo si je děláme my sami, dělají nám je lidé kolem, ale Pán Bůh jde s námi, tiše napovídá, poradí, dodává sílu.

Pomůcky: Barevné a tmavé kameny podle počtu dětí; mapa, figurky či biblické postavičky a zvolené popisované předměty; obrázky labyrintů či bludišť.

31.2.3 Starší školní děti

Aktivity viz 31.2.2 Mladší školní děti.

Cesta z Egypta je u konce. Táhle za kopcem je ta země, ve které kdysi žil Jákob a jeho synové. Najednou začínají váhat. Zástup Izraelců zpomaluje, až se zastaví docela.

Někde zprostřed něho se ozývá: „Jaké to tam bude? Co nás tam čeká?“

„Co kdybychom tam nejdřív poslali pár zvědů, aby nám řekli, nač se máme připravit?“ Navrhl někdo.

A tak Mojžíš vybral dvanáct mužů, z každého izraelského kmene jednoho: „Zjistěte, jaká je ta země, co tam bydlí za lidi.“

„A doneste nějaké ovoce, aby i ostatní lidé mohli už ochutnat plody z té země. A začít se těšit.“

„A buďte udatní. Nebojte se.“ (Chce to odvahu jít do neznáma a neprošlapanou cestou!)

Vyšli.

Po cestě se zadýchají. Musejí vystoupat na pohoří. (Do této země se vystupuje. Dá to práci. Naznačuje to: Za něco spíš stojí život, který nevede po rovině nebo na kole z kopce samospádem. Život nějak určený vírou je spojený i se sebekázní, která někdy bolí; život určený vírou není pohodlný, ale po cestě je výhled, trochu nadhled, něco jeden možná zahlédne.)

Čtyřicet dnů trval ten průzkum.

A zjistili při něm: „Je tam dost prostoru, kde by se dalo usadit. Je to hezká země, skoro ráj.“

Pak se vrátili do tábora.

„Ano, je to krásně země oplývá mlékem a medem. Jsou tam zelené louky, kde se může pást náš dobytek. A v dutých stromech je vidět, co za jaro nasbíraly divoké včely medu. Donesli jsme vám ochutnat hrozny. Ale...“

Většinou to tak je, že někdo přidá „ale“ a první věta je rázem utopena v těch, co přijdou po ní.

Někdo z poslů řekl: „Bydlí tam však velicí lidé.“

A Izraelci si to mezi sebou šeptají, přidávají, zveličují (zvyšují) a na konci zástupu po chvíli kdosi vykřikne: „Žijí tam obři!“ A ukazuje při tom rukama až k nebi.

Největším nepřítelem je strach! Dobré pomineme... to zlé nás fascinuje. Ti poslední vzadu už neslyšeli nic o včelách, potocích a loukách.

„Zašlápnou nás! Jsme pro ně nepatrní... jak kobylinky.“

A pak už se jen vrší pomluvy, polopravdy.

„Raději nebudeme nic riskovat. Dost už bylo tohohle Boha.“

Jenom Káleb — jméno znamená pes — někdo, kdo možná ani nebyl z dobrého izraelského rodinného chovu, z těch správných klanů — volá: „Vzhůru! Pojdme...“

Je překřičen. Strachem těch ostatních.

Támhle za kopcem je ta země... Ochutnávají kuličky sladkého vína, předkrm toho, co by mohli jíst tam. (Jako u večeře Páně...) Jenže místo, aby zazpívali: „Radujme se vždy společně...“, křičí: „Žijí *tam* zrůdy... ani to nezkoušejme *tam* vejít.“

Panika, černé barvy. Strach z neznáma, strach to risknout.

„Je to celé podvod. To není ten ráj. Vraťme se do Egypta, tam to známe, tam je to nalinkované, tam se nemusí nic zkoušet, doufat, myslet.“

Jen čtyřem dochází, že si právě přibouchávají vrata do zaslíbené země před nosem. Čtyři proti davu.

Ti čtyři ostatním nic nevyčítají, jen zkoušejí připomenout: „Vždyť jsme s Bohem přece něco už prožili. Držel nás. Pomáhal nám. Dával jídlo, vodu. Ubránil nás proti celému vojsku faraóna. Nebojte se. Půjde s námi i teď.“

Jenže lidi už berou do rukou kameny a chtějí je házet na ty dva, co se chtějí vydat na cestu, na Jozua, Káleba. A pak také na Mojžíše a Árona, co je dosud vedli.

„To oni za to můžou. Oni nás chtěli zavléci do té hnusné země plné obrů. Jak dlouho jsme se sem trmáceli, kolik to stálo sil, měli jsme hlad!? Kdy kdo viděl naposledy pořádný kus masa? Hm?“

Rychle se to rozjíždí. A všichni křičí, skoro. Haní i to, co nikdy neviděli. Paměť najednou nikomu neslouží, skoro. A je potřeba rychle ukázat na viníka.

A pak najednou, najednou je mezi nimi Bůh.

Když už je moc zbednělosti, moc chytráctví, moc strachu, moc hlouposti, moc kamenů na proroky. Nebo snad občas, na chvíli, dojde člověku, že tu je Bůh, s celou svou slávou, mocí, silou.

(Nezbavíme se Boží přítomnosti. I když bychom někdy chtěli, aby se nedíval.)

„Jak dlouho ještě...? Jak dlouho se dá tohle vydržet?“ Jenže tak se neptá unavený člověk, ale unavený Pán Bůh. Ne nespokojený člověk, který by chtěl víc od svého Boha, ale nespokojený Bůh, který už má svých lidí dost. Dost lidí s tak krátkou pamětí, kteří neustále zlehčují, znevažují to, co jim on Bůh dal. Bůh zoufalý z lidí, kteří couvají, nepamatují si, kteří mu nevěří, nechtějí s ním být.

„Vyhladím je morem!“

Ale Mojžíš, po kterém se to vždycky svezlo, když Izraelci narazili na nějakou překážku, unavený Mojžíš začne přemlouvat Boha. Neomlouvá lidi, jen: „Když už jsi to s námi rozjel, provedl nás tím vším mořem, dotáhni to... co by si pomysleli v Egyptě, co by na to řekli cizí lidi. Ty přece vždycky odpouštíš. Tvoje síla přece není v trestech, ale ve velkorysosti, trpělivosti. Ty se přeci jmenuješ: Nové šance.“

„Dobře. Ale také nejde do nekonečna kálet na Boha.

Od dvacetiletých nahoru všichni zemřou na poušti. Zemřou nejen ti křiklouni a reptalové, ale i ti, co mlčeli. Zemřou i ti, co neremcali. Proč? Protože mlčeli. Mlčet je někdy stejný zločin jako křičet.

Čtyřicet let, ať o tom všem v poušti přemýšlí a opakují si desatero. Hlavně úvod...”

(Následky našich rozhodnutí [po]nesou naše děti.)

Támhle za kopcem je ta země... Noc Izraelci proplakali. A druhý den to chtějí napravit: „Uděláme za tím tlustou čáru. Vyrážíme. My to zvládneme. My už se nebojíme.“

Jenže čas na odvalu byl včera. Ted' je čas si to vyžrat — co způsobili — svým chytráctvím, plány bez otázek.

Někdy to nejde ze sebe rychle setřást. Někdy je potřeba si dát čas na přemýšlení: Kde se bere ta naše nespokojenost, reptání, neochota k cestě do vrchu, touha po egyptských pravidlech a hrncích, pevné ruce, strach, zapomnětlivost, raději bez Boha, než podle něho a s ním.

Nechce se jim přemýšlet o tom, co pokazili.

„My to zvládneme, my už jsme se poučili, my...”

A zase Mojžíš volá, zase ho nikdo neslyší: „Ted' nebudete mít Boha v zádech! Ted' tam nechod'te!”

„Ne, my to zvládneme!”

A dostali výprask. Byli poraženi na hlavu. Také za svoji neschopnost nést následky vlastních činů.

Slepé uličky jsou vydlážděny pýchou, krátkozrakostí, která si trvá na svém za každou cenu, nedostatečným časem k přemýšlení. Na chvíli nás osvítl Boží sláva, cosi se nás dotkne, ale

pak zas po svém: já, my... A Pána Boha ke slovu moc nikdo nepustí.

O čem ten příběh je? O strachu, nebo o hlouposti, nebo o zapomnětlivosti? O strachu, který má velké oči, o uvědomění pově, nepravdy, polopravdy, o zapomenutí na Pána Boha? Nebo o hlouposti, pro kterou jim nedojde, že Bůh, který dal život, vyvedl už z jiných pastí a stráží, zvládne i tuhle, i v téhle bude stát vedle? Co je náš problém? Strach, pro který zapomeneme na Pána Boha; hloupost, pro kterou si myslíme, že Bůh na něco nestačí; nebo zapomnětlivost, pro kterou Boha vymažeme z hlavy? Nebo je také o tom, že dobré jen přejdeme, o zlém však dokážeme mluvit dlouho? Že budoucnost vždycky láká i nahání strach?

31.2.4 Přesah

- Co to je veřejné mínění, jak se zkoumá a jak je ovlivňováno? Jak funguje reklama? Jak nás ovlivňují ti, co jsou často vidět v televizi, o kterých čteme na internetu?
 - Mluvit pravdu a přehánět, zkreslovat, vykreslovat. Děláme to? Kde začíná lež?
 - Jaké máme strachy? Dokážeme o nich mluvit? (Asi se zvrhne v rozhovor o pavoucích a mimozemšťanech...) Co nám pomáhá se jich zbavit, nebo je zvládnout?
 - Zahrát si Kimovu hru. Kdo si zapamatuje všechno? (Hra na zvědy.) Nebo náročnější varianta. Pod šátkem deset protikladů (např. bílý a černý papír, ostrý a jídelní nůž, prázdná a plná sklenice, hnijící a hezké jablko) a ty zapsat.
 - Probrat biblický verš Nu 14,11. Vnímáme stopy Boží pomoci v našich životech?
 - Tichá pošta — předávání zprávy.
-

31.3 Liturgie

31.3.1 Písně

Někdo mne vede za ruku (EZ 176); De profundis (SV 327); Pán Bůh je síla má (EZ 182); Přímluva (SV 21); O pokání (Svítá 276); Dej nám moudrost, odvahu (EZD 672)

31.3.2 Biblický text k zapamatování

V Boha doufám, nebojím se, co mi může udělat člověk? (Ž 56,12)

Boha je třeba poslouchat, ne lidi. (Sk 5,29 b)

Jak dlouho mi tento lid nebude věřit přes všechna znamení, která jsem uprostřed něho konal? (Nu 14,11 b)

31.3.3 Rituál

Volný jsem, volný jsem, Bohu díky, volný jsem.

31.3.4 Okénko do bohoslužeb

Víte, co znamená přísloví „strach má velké oči“? Využít poloprázdnou/plnou sklenici. Možnosti jejího popisu.

31.3.5 Modlitba

Hospodine, ty jsi s námi ráno i večer, celou noc i celý den. Nauč nás, prosíme, na to nezapomínat. A budeme-li se bát, pomoz nám se nadechnout, zvednout hlavu a narovnat záda, abychom mohli jít i tam, kde to třeba ještě neznáme. Pošli nám lidi, kteří nás povzbudí, dodají nám odvalu. Děkujeme za všechno, cos pro nás udělal a kolikrát jsi nám už pomohl.

Odkaz na pracovní list

[27 Vyslání a návrat zvědů](#)

[27 Vyslání a návrat zvědů - st](#)

Cílová skupina

[Předškolní](#)

[Školní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál přece nejdeme sami I \(Od stvoření k Josefovi + Od Mojžíše k Rút\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[Numeri 13–14](#)